

Στο όνομα του Θεού,
του Παντελεήμονα και του Εύσπλαχγου

ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

Το Ισλάμ έχει θεσπίσει ορισμένα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία δεν πρέπει να παραβιάζονται με κανένα τρόπο, πρέπει να διατηρούνται και να είναι σεβαστά κάτω από όλες τις συνθήκες. Για να εφαρμόζονται αυτά τα δικαιώματα, το Ισλάμ δεν αρκέστηκε στο να προσφέρει, μόνο, νομική εγγύηση αλλά και διαμόρφωσε ένα αποτελεσματικότερο ηθικό σύστημα. Έτσι, οτι οδηγεί στο καλό του ατόμου και της κοινωνίας θεωρείται ηθικά «καλό» και, οτι βλάπτει «κακό». Το Ισλάμ δίνει πολύ μεγάλη σημασία στην αγάπη για το Θεό και τον άνθρωπο, μας προειδοποιεί όμως απέναντι στην υπερβολική τυπικότητα. Το Κοράνι λέει:

«Δεν είναι αγαθότητα να σπρέφετε τα πρόσωπά σας προς την Ανατολή και προς τη Δύση, αλλά αγαθός είναι όποιος πιστεύει στο Θεό και στην Εσχάτη Ημέρα, και στους Αγγέλους και στα Βιβλία και στους προφήτες· αυτός που δίνει το χρήμα του – παρά την αγάπη του σ' αυτό – στους συγγενείς, στα ορφανά, στους φτωχούς, στους οδοιπόρους, στους αιχμαλώτους, στους ζητιάνους και στους υποδουλωμένους· αυτός που εκτελεί την προσευχή και καταβάλλει την (υποχρεωτική) ελεημοσύνη· αυτοί που τηρούν τις υποσχέσεις τους όταν υπόσχονται, οι υπομονετικοί στη δυστυχία και την ατυχία και στους δύσκολους καιρούς. Τέτοιοι είναι οι ειλικρινείς, τέτοιοι είναι οι ευσεβείς». Κοράνι 2/177

Έχει παρατεθεί στο παραπάνω εδάφιο ωραία εξήγηση για τη σημασία της αγαθότητας, της ειλικρίνειας και της ευσεβείας. Πρέπει να υπακούει ο άνθρωπος σε αυτές τις σωτήριες εντολές, αλλά πρώτα πρέπει να καθηλώσουμε το βλέμμα μας στην αγάπη του Θεού, και, στη συνέχεια, στην αγάπη των συνανθρώπων μας.

Αναφέρθηκαν τέσσερα θέματα.

- α) Η πίστη μας πρέπει να είναι αληθινή και ειλικρινής.
- β) Η πίστη αποδεικνύεται με έκδηλες πράξεις καλοσύνης στους συνανθρώπους μας, και όχι μόνο ευχές,
- γ) Για να είμαστε καλοί πολίτες πρέπει να υποστηρίξουμε πάντα τα δίκαια κοινωνικά συστήματα.
- δ) Ο ίδιος ο «εαυτός μας» πρέπει να είναι σταθερός και ακλόνητος κάτω από όλες τις συνθήκες.

Αυτή είναι η βάση με την οποία κρίνεται το συγκεκριμένο είδος ανατροφής και αγωγής, δηλ. κατά πόσον είναι καλή ή κακή.

Αυτή η κριτική βάση αποτελεί τον πυρήνα γύρω από τον οποίο πρέπει να περιστρέφεται ολόκληρο το ηθικό σύστημα. Το Ισλάμ προτού εκθέσει κάποιο ηθικό μήνυμα ασχολείται με το να εμφυτεύσει βαθιά στην καρδιά του ανθρώπου την πεποίθηση της άμεσης σχέσης με το Θεό, ο οποίος τον βλέπει και τον ακούει οποτεδήποτε και οπουδήποτε· ότι ο άνθρωπος θα μπορούσε να κρυφτεί απ' όλον τον κόσμο εκτός απ' Αυτόν, ότι ο άνθρωπος είναι ικανός να απατήσει και να παραπλανήσει οποιονδήποτε θέλει, αλλά είναι αδύνατο να κάνει το ίδιο με τον Θεό, και ότι θα μπορεί να διαφύγει τη σύλληψη όλων εκτός αυτής του Θεού.

Το Ισλάμ διευκρινίζει ότι ο ιερότερος σκοπός του ανθρώπου στη ζωή του είναι η απόκτηση της ευχαρίστησης του Θεού· με αυτό τον τρόπο το Ισλάμ έχει κατακτήσει το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ηθικής. Αυτός ο σκοπός στην πραγματικότητα προσφέρει ατέλειωτους δρόμους για την ηθική εξέλιξη του ανθρώπου. Η υιοθέτηση των θείων αποκαλύψεων, ως στοιχειώδους πηγής για τις γνώσεις μας και για τη διατήρηση της ζωής, δίνει μονιμότητα και σταθερότητα στα ηθικά κριτήρια, τα οποία σκοπεύουν σε γνήσιους, αυθεντικούς κανονισμούς, άρρωτους στη διαστρέβλωση, τις βίαιες παραλλαγές, τα προσωπικά συμφέροντα ή την ηθική ρευστότητα. Εμπλουτίζει την ηθική με την αγάπη και το δέος του Θεού, που υποχρεώνει τον άνθρωπο να υπακούει στον ηθικό κανόνα χωρίς καμία εξωτερική πίεση. Με την πίστη στο Θεό και τη δεύτερα παραουσία ο άνθρωπος αποκτά τη δύναμη που τον κάνει ικανό να υιοθετήσει και να εφαρμόσει πρόθυμα την ηθική συμπεριφορά με την καρδιά και την ψυχή του.

Το ηθικό σύστημα του Ισλάμ δεν επηρεάζεται από τις ψευδαισθήσεις της πρωτοπορίας και το παραλήρημα των νεωτερισμών, για να παρουσιάσει κάποιες νέες ηθικές αξίες, ούτε υποτιμά τη σημασία των αναγνωρισμένων ηθικών τύπων εφόσον είναι αντάξιοι του, ούτε δίνει υπερβολική σημασία σε μερικούς τύπους και αγνοεί άλλους χωρίς αιτιολόγηση. Το σύστημα αυτό παίρνει όλες τις γενικά αναγνωρισμένες ηθικές αξίες και με αίσθημα ευθύνης καθορίζει τον κατάλληλο τόπο και ρόλο της κάθε μιας και ξεχωριστά και σε σχέση με ολόκληρο το πλέγμα της ζωής. Αυτό το σύστημα διευρύνει τον ορίζοντα της προσωπικής και της κοινωνικής ζωής του ατόμου, τις αστικές του σχέσεις, την πολιτική και την πολιτιστική του αγωγή, την νομική, οικονομική και εκπαιδευτική του κουλτούρα. Καλύπτει τη ζωή του ατόμου σε όλα τα επίπεδα, ατομικά, ομαδικά, κοινωνικά και οικογενειακά, από το τραπέζι του φαγητού μέχρι το πεδίο της μάχης, στις αποφάσεις του πολέμου και στις διαπραγματεύσεις για ειρήνη, όπως λέμε, από το λίκνο μέχρι τον τάφο. Με λίγα λόγια δεν υπάρχει κανένας τομέας της ζωής που να εξαιρείται από τις εφαρμογές των ισλαμικών ηθικών θεωριών.

Το Ισλάμ βάζει τις ηθικές αρχές στην κορυφή, και επιβεβαιώνει ότι οι διάφορες υποθέσεις της ζωής πρέπει να κανονίζονται σύμφωνα με τις αρχές της ηθικής, αντί να κυριεύονται από τα εγωιστικά θελήματα και τα ευτελή συμφέροντα.

Το Ισλάμ προϋποθέτει ένα σύστημα ζωής βασισμένο σε όλα τα «καλά» και απαλλαγμένο από όλα τα «κακά». Προκαλεί τον κόσμο όχι να εφαρμόζει μόνο το ωφέλιμο, αλλά επίσης, να το θεμελιώσει την πράξη, και επιπρόσθετα να εκριζώσει το ανήθικο, να «επιτρέψει» το «καλό» και να «αποτρέψει» το «κακό». Το Ισλάμ θέλει να κυριαρχήσει η λογική συνείδηση, θέλει το «ωφέλιμο» να παίξει πρωτεύοντα ρόλο, και το «βλαβερό» να εκτοπίζεται στο περιθώριο.

Όλοι όσοι δέχονται αυτό το σύστημα αυτό, συσπειρώνονται σε μια κοινωνία, που λέγεται «Μουσουλμανική», και ο μοναδικός σκοπός της είναι να σχηματίσει ένα έθνος «ΟΥΜΜΑ» που φοβάται το Θεό και τον σέβεται. Το Ισλαμικό ηθικό σύστημα συνιστάται από συντονισμένες ενέργειες που στοχεύουν στην εγκαθίδρυση και την ενίσχυση του καλού και την καταπίεση και την εκρίζωση του κακού.

Εδώ θα αναφερθούμε σε μερικά βασικά στοιχεία για την ηθική διδασχία του Ισλάμ, πάνω στους διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής του μουσουλμάνου. Αυτά καλύπτουν ένα αρκετά ευρύ φάσμα που εκτείνεται από την προσωπική ηθική αγωγή μέχρι τις πιο λεπτές κοινωνικές υποχρεώσεις.

Η θεοσεβεία: Αναφέρεται στο Κοράνι ως το ανώτερο δείγμα ποιότητας για το μουσουλμάνο

«Ο πιο τιμημένος από σας για το Θεό είναι ο πιο θεοσεβής σας» Κοράνι 49/13.

Η ταπεινοφροσύνη, η σεμνότητα, η αυτοσυγκράτηση, η φιλαλήθεια, η ακεραιότητα, η υπομονή, η σταθερότητα και η εκπλήρωση των υποσχέσεων, είναι μερικές από τις αξίες που επαναλαμβάνονται συνέχεια στο Κοράνι.

«Ο Θεός αγαπά τους υπομονετικούς» Κοράνι 3/146.

«Σπεύσετε προς συγχώρηση από το Θεό σας και προς παράδεισον που είναι τόσο ευρύς, όσο είναι οι ουρανοί και η γη, προετοιμάστηκε για τους θεοσεβείς, οι οποίοι επιχορηγούν επί ευτυχίας και επί δυστυχίας, και για τους συγχρωτούντες τον θυμό τους και για τους συχωρούντες τους ανθρώπους, γιατί ο Θεός αγαπά τους αγαθοεργούς» Κοράνι 3/133-134.

Στο Κοράνι αναφέρεται η συμβουλή του σοφού Λουγμάνου στο γιό του, όπου είπε:

«Ω, γιε μου, εκτέλεσε τις προσευχές σου, και διάταξε με το δίκαιο, και απαγόρευε το άδικο, και να κάνεις υπομονή για ό,τι παθαίνεις, αυτές είναι από τις αποφαισιστικές υποθέσεις. Και μην υπερυψώνεις το μάγουλό σου στους ανθρώπους, και μην περπατάς στο



ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

έδαφος με υπεροψία, ο Θεός δεν αγαπά κανένα καμαρωτό, και να είσαι μέτριος στο βάδιμά σου, και χαμήλωσε τη φωνή σου, γιατί η πιο απότρόπαια φωνή είναι η φωνή του όνου» Κοράνι 31/17-18-19.

Ο προφήτης Μωάμεθ συνοψίζοντας την ηθική συμπεριφορά του μουσουλμάνου:

«ο Υποστηρικτής μου, μου έχει δώσει εννέα εντολές: Να τηρώ τη θεοσέβεια και στη μοναξιά και στην παρέα. Να μιλώ δίκαια και στο θυμό και στη χαρά. Να δείξω ταπεινοφροσύνη και στην απορία και στην ευπορία. Να συμφιλιωθώ με αυτούς που έχουν χαλάσει τη φιλία. Να δωρίζω σε αυτούς που με έχουν εγκαταλείψει. Να είναι η σιωπή μου κατειλημμένη από σιέψη. Να είναι το βλέμμα μου πλήρες παραίνεσης. Και να προστάξω το σωστό.»

Κοινωνικές υποχρεώσεις: Τα διδάγματα του Ισλάμ που αφορούν στις κοινωνικές υποχρεώσεις βασίζονται στην επείκεια και στην εκτίμηση των άλλων. Αφού το αδρό μήνυμα για επείκεια τείνει να εξαφανιστεί σε πολλές κοινωνίες, το Ισλάμ δίνει έμφαση σε πολλές πράξεις επείκειας, και καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις στις διάφορες σχέσεις. Σε ευρύτερους κύκλους σχέσεων, η πρώτη υποχρέωση αφορά στον ίδιο τον εαυτό μας, τη στενή οικογένεια-γονείς, σύζυγο, τέκνα- τους συγγενείς, τους γείτονες, τους φίλους, τους γνωστούς, τα ορφανά, τις χήρες, και τους άπορους της συνοικίας, τους συμπατριώτες, τους συνανθρώπους και τις άλλες ζωντανές υπάρξεις.

Γονείς: Ο σεβασμός και η φροντίδα των γονέων τονίζεται πάρα πολύ στην ισλαμική διδασχία, και αποτελεί απαραίτητο μέρος για την έκφραση της πίστης του μουσουλμάνου.

«Έχει διατάξει ο Θεός να μην λατρεύετε τίποτε εκτός απ' Αυτόν, και να δείχνετε στους γονείς σας καλοσύνη. Εάν ένας απ' αυτούς ή και οι δύο τους έχουν γεράσει κατά την διάρκεια της ζωής σου, μην τους πεις «ουφ», και μην τους αποδιώχνεις, αλλά πες τους σεβαστά λόγια. Και χαμήλωσέ τους τα φτερά της ταπεινοφροσύνης και της ευσπλαχνίας και πες «Θεέ μου δέϊξε τους την ευσπλαχνία Σου, όπως εκείνοι με φρόντιζαν όταν ήμουνα μικρός» Κοράνι 17/23-24.

Άλλοι συγγενείς: - «Και χορήγησε στο συγγενή σου το δικαίωμά του, καθώς και στον άπορο, και στον οδοιπόρο, και μη σπαταλάς για την σπατάλη» Κοράνι 17/26.

Οι Γείτονοι: Είπε ο προφήτης Μωάμεθ - ας αναπαύεται η ψυχή του:

«Δεν είναι πιστός αυτός που κοιμάται χορτασμένος ενώ πεινάει ο γείτονάς του»

Επίσης είπε:

«Δεν έχει γίνει πιστός ακόμη αυτός που ο γείτονάς του δεν είναι ασφαλής από τους πειρασμούς του».

Στην πραγματικότητα σύμφωνα με το Κοράνι και τη σούννα, οι ηθικές ευθύνες του μουσουλμάνου δεν εξαντλούνται εκεί, στα προαναφερθέντα και μόνο, αλλά επεκτείνονται για να συμπεριλάβουν την καλοσύνη για ολόκληρο το ζωικό και το φυτικό βασίλειο. Λόγου χάρη, το κυνήγι των πουλιών και των αγρίων ζώων, χάρη διασκέδασης, δεν επιτρέπεται. Επίσης το κόψιμο των δέντρων και των δενδριλίων, καρποφόρων και μη, δεν επιτρέπεται παρά μόνο για απόλυτη ανάγκη.

Έτσι, στα βασικά ηθικά χαρακτηριστικά, το Ισλάμ θεμελιώνει υψηλό σύστημα ηθικής, με την εφαρμογή του οποίου η ανθρωπότητα θα πραγματώνει τις σπουδαίες δυνατότητές της.

Το Ισλάμ εξυγιάνει την ψυχή του ανθρώπου από τον εγωισμό, την τυραννία, την ακολασία και την αναρχία. Το Ισλάμ δημιουργεί θεοσεβείς ανθρώπους, αφοσιωμένους στα ιδανικά τους, ώστε να χαρακτηρίζονται με ευσπλαχνία, υπομονή, υπακοή, αδιαπραγμάτευτους με την νοθεία. Ενεργοποιεί το αίσθημα της ηθικής και της υπευθυνότητας και καλλιεργεί την ικανότητα της αυτοσυγκράτησης. Το Ισλάμ γεννά την καλοσύνη, τη γενναιοδωρία, το έλεος, τη συμπάθεια, την ειρήνη, την καλή θέληση, την ευσυνείδητη δικαιοσύνη, τη φιλαλήθεια και τον οίκτο για όλα τα πλάσματα και κάτω από όλες τις συνθήκες.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι ενισχύει ευγενικά χαρακτηριστικά από τα οποία μόνο το καλό αναμένεται.

Για περαιτέρω ανάγνωση στο Ισλάμ:

- T.B. Irving, et al.: *The Quran: Basic Teachings*
- Hamuda Abdulati: *Islam in Focus*
- M. Qutb: *Islam: The Misunderstood Religion*
- Maudoodi: *Towards Understanding Islam*
- Maurice Bucaille: *The Bible, The Quran and Science*
- Suzanne Haneef: *What Everyone Should Know About Islam and the Muslims*

Για περαιτέρω πληροφόρηση, επικοινωνήστε με την διοίκηση του WAMY στο Ριάντ
WAMY, P.O. Box 10845, Riyadh 11443 Saudi Arabia,
Tel. (01) 4641669/4655431
ή το παράρτημα του WAMY στη Τζέντα
WAMY, P.O. Box 8856, Jeddah, Saudi Arabia,
Tel. (02) 6891962
ή με οποιοδήποτε ισλαμικό κέντρο στην πόλη σας.

Μετάφραση: Μ. Μ. Αμπντελρασούλ